

پیش‌بینی کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای کتابداران با استفاده از نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده و شخصیت

حاتم فرجی دهسرخ

گروه علوم تربیتی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران. رایانامه: hfaraji@uk.ac.ir

محسن شاکری

دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. رایانامه: shakerimohsen@yazd.ac.ir

ابوالفضل اسدینیا (نویسنده مسئول)

استادیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران. رایانامه: asadnia@uk.ac.ir

مهرداد عظیمی نژادیان

استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران. رایانامه: m.aziminejadian@uk.ac.ir

چکیده

هدف: پژوهش‌های مختلف حاکی از آن است که انتقال آموزش به محیط کار با مشکلاتی همراه بوده و این پدیده به مرور زمان تضعیف می‌شود. لذا، پژوهش حاضر به بررسی کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمات توسط کتابداران از طریق ادغام مدل پنج عامل بزرگ شخصیت در نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده می‌پردازد.

روش: در پژوهش حاضر از روش پژوهش همبستگی استفاده شد. جامعه آماری شامل ۱۹۱ نفر از کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان کرمان بود که در سال ۱۴۰۲ در دوره آموزشی سواد رسانه‌ای شرکت کردند. پرسشنامه به صورت سرشماری میان همه شرکت‌کنندگان توزیع شد. به منظور گردآوری داده‌ها، از پرسشنامه محقق ساخته نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده و پرسشنامه استاندارد شخصیت استفاده شد. به منظور تحلیل داده‌ها، از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با کمک نرم‌افزار Smart PLS2 استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که سه متغیر نگرش، هنجار ذهنی و کنترل رفتار ادراک شده کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان کرمان بر قصد آنها برای کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت اثر مثبت و معنادار دارند. همچنین، نتایج نشان داد که کنترل رفتار ادراک شده و قصد کتابداران پیش‌بینی‌کننده رفتار واقعی کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت هستند. به علاوه، تحلیل داده‌ها نشان داد که تنها بعد وجدان‌کاری شخصیت اثر تعدیل‌گر معناداری بر رابطه قصد-رفتار کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای دارد.

اصالت/ارزش: مدل پژوهش حاضر توان پیش‌بینی کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای از سوی کتابداران را دارد.

کلیدواژه‌ها: انتقال آموزش، نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده، پنج عامل بزرگ شخصیت، مهارت‌های سواد رسانه‌ای، کتابداران

Predicting Media Literacy Skills Among Librarians based on Theory of Planned Behavior and Personality

Hatam Faraji-Dehsorkhi

Department of Educational Science, Shahid Bahonar university, Kerman, Iran. E-mail: hfaraji@uk.ac.ir

Mohsen Shakeri

Department of Educational Science, Yazd university, Yazd, Iran. E-mail: shakerimohsen@yazd.ac.ir

Abolfazl Asadnia

Department of Knowledge and information science, Shahid Bahonar university, Kerman, Iran. E-mail: asadnia@uk.ac.ir

Mehrdad Azimi Nejadian

Department of Educational Science, Shahid Bahonar university, Kerman, Iran. E-mail: m.aziminejadian@uk.ac.ir

ABSTRACT

Purpose: Studies have pointed to the transfer problem in the workplace, indicating that training transfer would diminish over time. Incorporating personality into the theory of planned behavior, hence, this study aimed at examining training transfer among librarians, i.e., application of media literacy in the workplace.

Method: This study involved a correlational design. The population consisted of all the librarians participating in the media literacy training program that totaled 191 individuals. To collect data, two survey questionnaires were employed, namely, a researcher developed theory of planned behavior questionnaire and a standard personality scale. Structural equation modelling was used to analyze data by means of Smart PLS2.

Results: Results showed that attitude, SN, and PBC significantly predicted new teachers' intention to use pedagogical skills. In addition, results demonstrated that PBC and intention were significant predictors of new teachers' actual use of pedagogical skills. Also, results indicated that only conscientiousness can moderate the relationship between intention and actual use of pedagogical skills among new teachers.

Conclutions: Altogether, results showed the proposed model is able to predict actual use of pedagogical skills among new teachers.

Keywords: Training transfer, theory of planned behavior, big five personality traits, media literacy, librarian

مقدمه

کتابخانه‌های عمومی به دلیل ارائه خدمت به افراد جامعه فارغ از نژاد، مذهب، گرایش‌های سیاسی و غیره یکی از ارکان اساسی دموکراسی در هر کشوری محسوب می‌شوند، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور با دارا بودن ۲۸۰۶ کتابخانه عمومی تحت پوشش و ۸۴۸ کتابخانه عمومی مشارکتی (نهاد کتابخانه‌های عمومی، ۱۴۰۳) به عنوان متولی اصلی ارائه خدمات کتابخانه‌ای رایگان یکی از نهادهای مهم در اصلاح و بهبود زندگی آحاد جامعه محسوب می‌شود. هدف کتابخانه‌های عمومی کمک به شهروندان برای داشتن یک زندگی بهتر (دورنس و فیشر، ۲۰۰۳، ۳۰۸) از طریق دسترسی رایگان و برابر همه به اطلاعات در جامعه است (کرولاک، ۲۰۰۱، ۳) و کتابداران نقش موتور محرک کتابخانه‌های عمومی را ایفاء می‌کنند.

بنابراین عملکرد کتابداران به عنوان واسطه‌های اطلاعاتی اهمیت بسیاری دارد. اما زمانی می‌توان گفت که کتابداران در رسیدن به هدف خود موفق عمل کرده‌اند که از دانش و مهارت‌های حرفه‌ای لازم مطابق با تغییر و تحولات حرفه‌ای و زیستی جامعه برخوردار باشند و بتوانند از دانش و مهارت‌های حرفه‌ای فراگرفته شده در دوران تحصیل و دوره‌های آموزشی حین خدمت در فرآیند ارائه خدمات استفاده کنند. از این پدیده با نام "انتقال آموزش" یاد می‌شود. انتقال آموزش که عبارت است از استفاده عملی از آموخته‌های دوران تحصیل آکادمیک و ضمن خدمت در محیط کتابخانه، با هدف بهبود کیفیت ارائه خدمات به مراجعین؛ یکی از مهمترین معیارهای اثربخشی آموزش‌های ضمن خدمت محسوب می‌شود. به عبارت دیگر، جهان کتابداری با تغییرات سریع و مجموعه مهارت‌های جدیدی روبه‌رو است که اگر این الزامات مورد توجه قرار نگیرد؛ احتمال رخ دادن رکود در اواسط دوره کاری وجود دارد (شفرد، ۲۰۱۰، ۱)، بدین ترتیب می‌توان از هدر رفت نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌ها جلوگیری کرد.

انتقال آموزش به ویژه در کتابخانه‌های عمومی به دلیل سروکار داشتن با همه اقشار جامعه و تنوع نیازهای اطلاعاتی بسیار مهم است. برای اینکه کتابخانه‌ها بتوانند وظایف خود را انجام دهند کتابداران باید دانش مکاتبه از آموزش‌های رسمی و عملی حین کار را حفظ، تولید، انتقال و بکار برند (کیولو، تیبندران و اوگبانا، ۲۰۲۰، ۷۲). با این وجود همچنانکه نیچمن و همکاران (۲۰۰۶) بیان می‌دارند، کارکنان به میزان محدودی از دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های کسب شده از دوره‌های آموزشی در محیط کار استفاده می‌کنند. در همین راستا، پژوهش‌ها گویای آن است که در مسیر انتقال دانش به محیط کار دشواری‌هایی وجود دارد و این پدیده به مرور زمان تضعیف می‌شود (یانگ و واتسون، ۲۰۲۲، ۲). در خصوص کتابداران، انتقال آموزش می‌تواند تحت تاثیر پدیده "شوک گذار" قرار بگیرد. دوره گذار را می‌توان به مراحل گوناگونی تقسیم کرد. در ارتباط با کتابداران تازه استخدام شده شوک گذار شامل چند سال اول حرفه کتابداری است و آن تطبیق مهارت‌های آموخته شده با محیط کار است. مطالعه محمود (۲۰۰۳) نشان داد برنامه درسی اکثر گروه‌های آموزش کتابداری منطقه در ابتدای ورود به قرن ۲۱ قدیمی است و در نهایت مهارت‌هایی که دیگر مورد نیاز نیست را آموزش می‌دهند.

¹. Durrance & Fisher

². Krolak

³- training transfer

⁴. Shepherd

⁵. Kiwelu, Tibenderana & Ogbonna

⁶. Nijman et al

⁷. Yang & Watson

⁸- transition shock

⁹ Mahmood

در ایران نیز بحث بازنگری در برنامه‌های درسی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی همواره مورد توجه بوده (چشمه سهرابی، ۱۴۰۰؛ مهرداد، ۱۴۰۱) و اخیراً رئیس کمیته برنامه‌ریزی و گسترش علم اطلاعات و دانش‌شناسی خبر از پایان بازنگری سرفصل‌های جدید دوره کارشناسی این رشته داده است (حسن زاده، ۱۴۰۳). در این موارد توصیه می‌شود؛ بخصوص در بخش‌های تخصصی چون مرجع؛ از حضور کتابدار ارشد به عنوان راهنما و مربی در کنار کتابداران تازه استخدام شده استفاده شود (فولتون؛ ۲۰۱۹). از زاویه‌ای دیگر شوک‌گذار شامل کتابدارانی می‌شود که سال‌های میانی یا پایانی خدمت خود را طی می‌کنند و آنچه که در دوره تحصیل آموخته‌اند با پیشرفت‌های اطلاعاتی و فناوری روز همخوانی ندارد و ناچار از آموختن مهارت‌های جدید از طریق آموزش‌های ضمن خدمت هستند (سالم و عاشیق؛ ۲۰۲۰).

در حوزه انتقال آموزش، مدل بالدوین و فورد^۱ (۱۹۸۸) یک چارچوب مرجع برای فهم فرآیند انتقال آموزش بوده و بر این اساس مجموعه‌ای از مطالعات مرتبط با انتقال آموزش انجام و منتشر شده است (چنگ^۲ و همکاران، ۲۰۱۵؛ گیل^۳ و همکاران، ۲۰۲۱). اما، آنچه در این مدل‌ها مورد توجه قرار نگرفته است مفهوم قصد می‌باشد (چنگ و هامپسون^۴، ۲۰۰۸). این موضوع به ویژه زمانی که انجام رفتار مدنظر اجباری نباشد، بیشتر اهمیت می‌یابد. به عبارت دیگر، از آنجایی که رفتار انتقال آموزش اجباری نیست، تصمیم‌گیری در خصوص انجام یا عدم انجام این رفتار به خواست و قصد فرد بستگی دارد (فرجی ده‌سرخی و همکاران، ۱۴۰۱). از اینرو، لازم است رفتار انتقال آموزش در میان کتابداران- در اینجا، کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در محیط کتابخانه- را با توجه به نظریات روانشناختی همچون نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده بررسی کرد. هدف از سواد رسانه‌ای ایجاد توانایی در افراد برای کنترل برنامه‌ریزی رسانه‌ای و مصون ماندن از جزر و مد پیام‌های رسانه‌های مختلف است (تقی زاده و کیا، ۱۳۹۳، ۸۴). رسانه‌ها با تزریق ایده‌های نو به جامعه نقش‌ها و وظایف جدیدی برای مشاغل اطلاعاتی ایجاد کرده‌اند. لزوم توجه به چنین تغییراتی تنها از طریق آموزش‌های ضمن خدمت و بکارگیری و انتقال آموزش‌های نظری به محیط کار امکان پذیر است.

نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده که بر فهم، پیش‌بینی و تغییر رفتار اجتماعی انسان تمرکز دارد، بیان می‌کند رفتار انسان تحت تاثیر قصد رفتاری و کنترل رفتار ادراکی قرار دارد و قصد رفتاری نیز توسط متغیرهای نگرش، هنجارهای ذهنی، و کنترل رفتار ادراکی تعیین می‌شود (آیزن و کورگولانسکی^۵، ۲۰۱۹). با این وجود، پژوهش‌های مختلف انجام شده با استفاده از این نظریه نشان می‌دهد قصد رفتاری نمی‌تواند به طور کامل رفتار انتقال آموزش را پیش‌بینی کند و بیانگر این است که دیگر متغیرها در رابطه قصد-رفتار دخیل هستند (کانر^۶، ۲۰۲۰). یکی از این متغیرهای تعدیل‌گر شخصیت بوده و مطالعات مختلف نیز نشان داده‌اند که شخصیت می‌تواند رابطه قصد-رفتار را در

1. Fulton
2. Saleem & Ashiq
3. Baldwin and Ford
4. Cheng et al
5. Gil et al
6. Cheng & Hampson
7. Ajzen & Kruglanski
8. Conner

بافت سلامت (دی بروخین و همکاران؛^{۲۰۰۹}؛ موندز و همکاران؛^{۲۰۱۶}) و ورزش (رودز و همکاران؛^{۲۰۰۵}؛ کانر و همکاران؛^{۲۰۰۷}) تعدیل کند. بنابراین، می‌توان فرض کرد که این متغیر رابطه قصد-رفتار را در بافت انتقال آموزش و در میان کتابداران نیز تعدیل کند. از اینرو، پژوهش حاضر قصد دارد: (۱) توان نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده در پیش‌بینی میزان کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در میان کتابداران را بررسی کند و (۲) بررسی کند آیا شخصیت می‌تواند نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده را در پیش‌بینی کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در میان کتابداران تعدیل کند. بررسی عوامل فردی اثرگذار بر انتقال آموزش در محیط کتابخانه (در اینجا، کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای آموخته شده در ارائه خدمت) می‌تواند سبب تعمیق درک ما از اینکه چرا برخی از کتابداران از آموخته‌های خود در محیط کار استفاده می‌کنند و چرا برخی دیگر این رفتار را انجام نمی‌دهند، شود و بدین ترتیب می‌توان رفتار انتقال آموزش در کتابخانه‌ها را مدیریت کرد.

چارچوب مفهومی پژوهش

انتقال آموزش و چارچوب رفتار برنامه‌ریزی شده

انتقال آموزش عبارتست از میزان تغییرات رخ داده در رفتار شغلی فرد در نتیجه آموزش؛ به عبارت دیگر، انتقال آموزش بیانگر این است که تا چه حد کتابداران از آموخته‌های آکادمیک و ضمن خدمت خود در محیط کتابخانه و ارائه خدمت استفاده می‌کند. کمپل و پریچارد^(۱۹۷۶) بیان می‌کنند که قصد می‌تواند رفتار کاری را توضیح دهد. اصطلاح قصد رفتاری مربوط به نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده است که برای اولین بار توسط آیزن^(۱۹۸۸) تدوین شد. این اصطلاح بیان می‌کند که برای اینکه فرد، رفتاری را بروز دهد باید قصد یا انگیزه آن را داشته باشد و برای شکل‌گیری قصد: (۱) فرد باید نظر مساعدی درباره رفتار مدنظر داشته باشد (نگرش)، (۲) تصور کند که افراد مهم رفتار مدنظر را می‌پسندند (هنجار ذهنی ادراکی)، و (۳) باور داشته باشد که می‌تواند رفتار را انجام دهد (کنترل رفتاری ادراکی).

نگرش: نگرش عبارت است از احساسات مثبت یا منفی فرد درباره رفتار (آیزن و کروگلانسکی،^{۲۰۱۹}) که می‌تواند تمایل فرد را برای انجام رفتار تعیین کند (کونکاری^۷ و همکاران،^{۲۰۲۳}). در بافت انتقال آموزش، پیامدهای مثبت منتسب شده به کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت می‌تواند کتابداران را ترغیب نماید از آموخته‌های دانشگاهی‌شان در ارائه خدمت خود استفاده کنند. در همین راستا، پژوهش‌های صورت گرفته نظیر چنگ^۸ و همکاران (۲۰۱۶)، فرجی ده‌سرخ^۹ و همکاران (۲۰۲۳) و فرجی ده‌سرخ^{۱۰} و همکاران (۱۴۰۱) نشان داد که نگرش انتقال آموزش بر قصد انتقال آموزش تاثیرگذار است.

¹. de Bruijn et al

². Monds et al

³. Rhodes et al

⁴. Conner et al

⁵. Campbell and Pritchard

⁶. Ajzen

⁷. Concari

⁸. Cheng

⁹. Faraji Dehsorkhi

¹⁰. Faraji Dehesorkhi

هنجار ذهنی: هنجار ذهنی به این معنا است که تا چه حد از نظر فرد، دیگران یک رفتار را پسندیده تلقی می‌کنند (آیزن و کورگولانسکی، ۲۰۱۹). در بافت انتقال آموزش، تصور کتابدار در خصوص انتظارات سایرین در خصوص کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت سبب می‌شود وی تمایل به کاربست این مهارت‌ها را داشته باشد. در همین زمینه، پژوهش‌های صورت گرفته توسط چنگ و همکاران (۲۰۱۵)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۴۰۱) و فرجی ده‌سرخی و همکاران (۲۰۲۳) نشان داد که هنجارهای ذهنی بر قصد انتقال آموزش تاثیرگذار است.

کنترل رفتار ادراک شده: به زعم آیزن (۱۹۹۱، ۱۸۳)، کنترل رفتار ادراک شده بیانگر آن است که "فرد انجام رفتار مدنظر را تا چه حد آسان یا دشوار ارزیابی می‌کند." این متغیر که هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیرمستقیم و از طریق قصد رفتار بر رفتار واقعی تاثیر می‌گذارد، بیانگر وجود مهارت‌ها، منابع، اطلاعاتی و فرصت‌هایی است که فرد برای انجام رفتار در اختیار دارد. در بافت انتقال آموزش، کنترل رفتار ادراک شده بیانگر تصور فرد در خصوص دشوار بودن کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت، وجود تجهیزات و امکانات در کتابخانه برای کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت و کنترل فرد بر این فرآیند است. در همین راستا، پژوهش‌های صورت گرفته توسط چنگ و همکاران (۲۰۱۵)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۴۰۱) و فرجی ده‌سرخی و همکاران (۲۰۲۳) نشان داد که کنترل رفتار ادراک شده بر قصد انتقال آموزش و رفتار واقعی انتقال آموزش تاثیرگذار است.

قصد رفتاری: "قصد رفتاری به آمادگی و اشتیاق فرد برای انجام رفتار اشاره دارد" (آیزن، ۱۹۹۱، ۱۸۱). این متغیر مفهومی مرکزی در نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده است و هر اندازه قصد انجام رفتار قوی‌تر باشد، احتمال انجام رفتار نیز بیشتر می‌شود (همیلتون و همکاران، ۲۰۲۲). در بافت انتقال آموزش، کتابدارانی که تمایل و اشتیاق استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت را دارند، احتمال بیشتری دارد که از آن در محیط کار استفاده کنند. در همین راستا، پژوهش‌های صورت گرفته توسط چنگ و همکاران (۲۰۱۵)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۴۰۱) و فرجی ده‌سرخی و همکاران (۲۰۲۳)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۳۹۹) و فرجی ده‌سرخی و بختیاری^۱ (۱۳۹۹) نشان داد که قصد انتقال آموزش بر رفتار واقعی انتقال آموزش تاثیرگذار است.

شخصیت به عنوان متغیر تعدیل‌گر

همچنانکه قبلاً بیان شد، رابطه قصد-رفتار در نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده کامل نیست که بیانگر وجود متغیرهای خارج از مدل همچون شخصیت به عنوان تعدیل‌گر این رابطه است. نظریه‌های زیادی در زمینه شخصیت وجود دارد، اما مدل پنج عامل بزرگ در حال حاضر مدل مسلط در ادبیات شخصیت است و شامل برون‌گرایی، سازگاری، وجدان کاری، روان‌رنجورخویی، و گشودگی نسبت به تجربه است (شوکت و همکاران^۲، ۲۰۲۳) و به عنوان پیش‌بینی‌کننده عملکرد آموزشی^۳ مورد بررسی قرار گرفته است (دین و همکاران^۴، ۲۰۰۶).

سازگاری: این متغیر دغدغه فرد برای همکاری و هماهنگی اجتماعی را نشان می‌دهد. افراد برون‌گرا با ملاحظه، دوست، بخشنده، و کمک‌کار هستند.

¹. Hamilton

². Faraji Dehesorkhi and Bakhtiari

³. Shaukat et al

⁴. training performance

⁵. Dean et al

وجدان کاری: این متغیر بیانگر نحوه کنترل و هدایت هیجانات در هنگام تصمیم‌گیری است. وجدان کاری بیانگر وظیفه‌شناسی، هدف‌محوری و پشتکار است.

برون‌گرایی: برون‌گرایی نشانگر خود ابرازی است و افراد برون‌گرا از فرصت‌های هیجان‌انگیز استقبال می‌کنند، دوست دارند توجهات را به خود جلب کرده و از صحبت کردن لذت می‌برند.

روان‌رنجورخویی: این متغیر توصیف‌کننده نگرانی بیش از حد است که سبب ناراحتی روانی شده و توانایی فرد برای مقابله با فعالیت‌های روزمره را کاهش می‌دهد.

گشودگی نسبت به تجربه: این متغیر نشان‌دهنده کنجکاوی، استقبال از ایده‌های نو و خیال‌پردازی است (فرخ و همکاران، ۲۰۲۰).

مطالعات تجربی معدودی از شخصیت به عنوان متغیر تعدیل‌گر در نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده استفاده کرده‌اند. اما اولاً، این مطالعات بر رفتار ورزش (رودز و همکاران، ۲۰۰۵؛ کانر و همکاران، ۲۰۰۷؛ دی بروخین و همکاران، ۲۰۰۹؛ مک کانن و همکاران، ۲۰۱۵، موندز و همکاران، ۲۰۱۶)، رفتار خرید (سریس واسکول و همکاران، ۲۰۱۴)، و رفتار سیگار کشیدن (کانر و همکاران، ۲۰۰۹) متمرکز بوده‌اند و تاکنون هیچ مطالعه‌ای نقش تعدیل‌گر شخصیت در رابطه قصد-رفتار در بافت انتقال آموزش را مورد بررسی قرار نداده است. ثانیاً، همچنانکه بی بروخین و همکاران (۲۰۰۹) بیان می‌دارند، این مطالعات عمدتاً بر وجدان کاری متمرکز بوده‌اند (همچنین نگاه کنید به کانر و همکاران، ۲۰۰۷) و سایر ویژگی‌های شخصیتی را که بالقوه می‌توانند رابطه قصد-رفتار را تعدیل دهند، مورد غفلت قرار گرفته‌اند. برای مثال، افراد روان‌رنجورخو به دلیل اضطراب و تکانشی بودن احتمال کمتری دارد قصد انتقال آموزش خود را عملی سازند. ثالثاً، نتایج این مطالعات همسو نیستند. برخی از این مطالعات نشان می‌دهند که شخصیت رابطه قصد-رفتار را تعدیل نمی‌کند (موندز و همکاران، ۲۰۱۵؛ سریس واسکول و همکاران، ۲۰۱۴؛ مک کانن و همکاران، ۲۰۱۵) در حالیکه مطالعات دیگر نشان می‌دهند که تنها برون‌گرایی و وجدان کاری (رودز و کورنیا، ۲۰۰۳)، وجدان کاری (رودز و همکاران، ۲۰۰۵؛ کانر و همکاران، ۲۰۰۷؛ کانر و همکاران، ۲۰۰۹)، یا روان‌رنجورخویی (دی بروخین و همکاران، ۲۰۰۹) می‌تواند رابطه قصد-رفتار را تعدیل کند و سایر ویژگی‌های شخصیتی همچون گشودگی نسبت به تجربه و سازگاری توانایی تعدیل این رابطه را ندارند. از آنجایی که مطالعه حاضر ماهیت اکتشافی است، بنابراین همه ابعاد شخصیت به عنوان تعدیل‌گر رابطه قصد-رفتار انتقال آموزش مورد بررسی قرار می‌گیرد. بنابراین، فرضیات و سوالات پژوهش حاضر عبارتند از:

۱. فرضیه ۱. نگرش مثبت کتابدار نسبت به انتقال آموزش در ارائه خدمت، پیش‌بینی‌کننده قصد انتقال آموزش وی است.
۲. فرضیه ۲. هنجار ذهنی کتابدار نسبت به انتقال آموزش، پیش‌بینی‌کننده قصد انتقال آموزش وی است.
۳. فرضیه ۳. کنترل رفتار ادراک شده کتابدار در خصوص انتقال آموزش، پیش‌بینی‌کننده قصد انتقال آموزش وی است؛
۴. فرضیه ۴. کنترل رفتار ادراک شده کتابدار در خصوص انتقال آموزش در ارائه خدمت، پیش‌بینی‌کننده رفتار واقعی انتقال آموزش وی است.

¹. Farrukh et al

². MacCann et al

³. Srisawatsakul et al

⁴. Rhodes and courneya

فرضیه ۵. قصد انتقال آموزش کتابدار، پیش‌بینی‌کننده رفتار واقعی انتقال آموزش در کتابخانه است.

سوال ۶. آیا سازگاری می‌تواند رابطه قصد-رفتار کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت کتابداران را تعدیل کند؟

سوال ۷. آیا وجدان کاری می‌تواند رابطه قصد-رفتار کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت کتابداران را تعدیل کند؟

سوال ۸. آیا برون‌گرایی می‌تواند رابطه قصد-رفتار کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت کتابداران را تعدیل کند؟

سوال ۹. آیا روان‌رنجورخویی می‌تواند رابطه قصد-رفتار کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت کتابداران را تعدیل کند؟

کند؟

سوال ۱۰. آیا گشودگی نسبت به تجربه می‌تواند رابطه قصد-رفتار کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت کتابداران را

تعدیل کند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها همبستگی می‌باشد. جامعه پژوهش حاضر شامل ۱۹۱ نفر از کتابداران استان کرمان بود که در دوره آموزشی ضمن خدمت سواد رسانه‌ای در سال ۱۴۰۲ شرکت کردند. به منظور تعیین حجم نمونه از روش پیشنهادی هایر و همکاران^۱ (۲۰۱۷) استفاده شد که مناسب طرح‌های همبستگی است. از آنجایی که در مدل پژوهش حاضر ۷ متغیر پیش‌بین (کنترل رفتاری ادراک شده، قصد رفتاری، برون‌گرایی، سازگاری، وجدان کاری، روان‌رنجورخویی و گشودگی نسبت به تجربه) وجود دارد که واریانس متغیر ملاک (رفتار واقعی کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت) را تبیین می‌کنند، حداقل حجم نمونه مورد نیاز برای دستیابی به ضریب تعیین ۱۰ درصد در سطح آماری ۹۹ درصد ۱۸۸ نفر خواهد بود. از این‌رو، نمونه‌گیری انجام نشد و پرسشنامه به صورت سرشماری در میان همه شرکت‌کنندگان در دوره سواد رسانه‌ای توزیع گردید. به منظور گردآوری داده‌ها، از دو پرسشنامه ذیل استفاده شد:

پرسشنامه محقق ساخته رفتار برنامه‌ریزی شده: به منظور تدوین این پرسشنامه از گویه‌های اعتباریابی شده در پژوهش‌های گیل و همکاران (۲۰۲۱)، ساهو و میشر^۲ (۲۰۱۹)، گجنفورتس^۳ (۲۰۱۳)، چنگ^۴ (۲۰۱۶) و گجنفورتس و تستر^۵ (۲۰۲۲) استفاده شد و این گویه‌ها با اهداف پژوهش حاضر متناسب‌سازی شدند. بدین ترتیب، پرسشنامه نهایی با ۲۱ گویه در ۵ بُعد نگرش (۶ گویه)، هنجار ذهنی (۵ گویه)، کنترل رفتار ادراک شده (۳ گویه)، قصد (۴ گویه)، و رفتار واقعی (۳ گویه) تدوین شد. به منظور بررسی روایی پرسشنامه، از تکنیک روایی محتوا استفاده شد. بدین ترتیب، پرسشنامه در اختیار ۴ نفر از متخصصان حوزه آموزش سازمانی قرار داده شد و براساس نظرات آنها اصلاحات جزئی در قابلیت خواندن و قابلیت فهم محتوای پرسشنامه اعمال شد. همچنین، با اجرای پرسشنامه‌ها بر روی ۳۳ کتابدار، پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ برای ابعاد نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده محاسبه شد و مورد تایید قرار گرفت (جدول ۱).

1. Hair et al

2. Sahoo and Mishra

3. Gegenfurtner

4. Cheng

5. Gegenfurtner & Testers

پرسشنامه استاندارد شخصیت: به منظور سنجش شخصیت از پرسشنامه ۱۰ گویه‌ای گاسلینگ، رنتفرو و سوان^۱ (۲۰۰۳) استفاده شد. به زعم تدوین کنندگان، این پرسشنامه هنگامی که زمان پاسخ‌دهندگان محدود است، بسیار مفید است. به منظور بررسی مشخصات روانسنجی این نسخه کوتاه پرسشنامه شخصیت، گاسلینگ، رنتفرو و سوان از روایی ملاکی استفاده کردند. بدین ترتیب، میزان همبستگی این نسخه کوتاه پرسشنامه شخصیت با پرسشنامه بلندتر ۴۴ گویه‌ای شخصیت بررسی شد و نتایج نشان داد که این پرسشنامه از "سطح مناسب روایی و پایایی" برخوردار است (ص. ۵۲۳) و "می‌تواند به عنوان یک نماینده معقول برای پرسشنامه طولانی‌تر پنج عامل بزرگ شخصیت باشد (ص. ۵۲۳)". در ایران این پرسشنامه توسط ثریا، نوروزی سید حسینی و صفاری (۱۴۰۳) مورد استفاده قرار گرفت و پایایی آن ۰/۸۰۹ محاسبه شد و روایی آن نیز توسط جمعی از خبرگان تأیید شد. در پژوهش حاضر، به منظور بررسی روایی پرسشنامه، از تکنیک روایی صوری استفاده شد. بدین ترتیب، پرسشنامه در اختیار ۳ نفر از صاحب‌نظران حوزه روانشناسی قرار گرفت و تأیید شد. همچنین، با اجرای پرسشنامه‌ها بر روی ۳۳ کتابدار، پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ ابعاد شخصیت محاسبه شد و مورد تأیید قرار گرفت (جدول شماره ۱).

به منظور درجه‌بندی پاسخ‌ها از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده شد. علاوه بر روایی صوری، روایی سازه پرسشنامه نیز با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مورد تأیید قرار گرفت که نتایج این تحلیل عاملی در قسمت نتایج و بررسی مدل‌های اندازه‌گیری انعکاسی آورده شده است. به منظور تحلیل داده‌ها، از مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS2 استفاده شد.

جدول ۱. پایایی پرسشنامه‌ها در مرحله اجرای آزمایشی پرسشنامه‌ها

متغیر	کنترل رفتار	فصل	رفتار واقعی	برون‌گرایی	سازگاری	وجدان‌کاری	روان	زنجیرخونی	گشودگی
آلفای کرونباخ	۰/۹۲	۰/۹۰	۰/۷۷	۰/۹۲	۰/۹۰	۰/۶۹	۰/۶۶	۰/۷۴	۰/۶۱

یافته‌ها

اجرای مدل‌سازی معادلات ساختاری از دو گام تشکیل شده است؛ در گام اول، مدل‌های اندازه‌گیری آزمون می‌شود. با توجه به اینکه همه مدل‌های اندازه‌گیری پژوهش حاضر انعکاسی می‌باشند، بنابراین از شاخص‌های (۱) پایایی مرکب (مقدار آن باید بیشتر از ۰/۶ باشد) برای ارزیابی همسانی درونی، (۲) بار عاملی (مقدار آن باید بیش از ۰/۷ باشد) و AVE (مقدار آن باید بیش از ۰/۵ باشد) برای ارزیابی روایی همگرا و (۳) فورنل-لارکر (در این آزمون همبستگی هر سازه با خودش باید بیشتر از همبستگی آن سازه با سایر سازه در مدل باشد) برای ارزیابی روایی واگرا استفاده می‌شود. بعد از تأیید مدل‌های اندازه‌گیری، در گام دوم مدل ساختاری که همان فرضیه‌های پژوهش است، مورد آزمون قرار می‌گیرد. بدین منظور، از شاخص‌های ضریب تعیین (مقدار ۰/۲۵، ۰/۵۰ و ۰/۷۵ به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف،

^۱. Gosling, Rentfrow & Swann

متوسط و بالا ارزیابی می‌شوند)، ضریب اثر (مقدار آن باید معنادار باشد)، و ارتباط پیش‌بین (مقدار آن باید از صفر بیشتر باشد) استفاده می‌شود.

مرحله اول: آزمون مدل‌های اندازه‌گیری انعکاسی

ارزیابی اولیه مدل‌های اندازه‌گیری نشان داد که سوال اول مربوط به بعد کنترل رفتار ادراک شده با بار عاملی ۰/۳۳ کمتر از مقدار مطلوب است. بنابراین، این گویه از مدل حذف شد و مدل‌های اندازه‌گیری دوباره بررسی شدند. خروجی نرم‌افزار نشان داد که همه مدل‌های اندازه‌گیری از روایی و پایایی مطلوب برخوردارند (نگاه شود به جداول ۲ و ۳). همانگونه که از جدول ۲ مشخص است، همه مقیاس‌ها از سطح مناسب روایی همگرا و پایایی برخوردارند. علاوه، نتایج آزمون فورنل-لارکر نشان داد که همبستگی هر مقیاس با خودش بیش از همبستگی آن مقیاس با دیگر مقیاس‌ها است که نشان می‌دهد همه مقیاس دارای روایی و اگر هستند (جدول ۳). بنابراین، می‌توان گفت که گویه‌های هر مقیاس نماینده خوبی برای سنجش مقیاس خود بوده و با مقیاس‌های دیگر ارتباطی ندارند.

جدول ۲. نتایج مربوط به همسانی درونی و روایی همگرا

متغیر	همسانی درونی		روایی همگرا	
	پایایی مرکب ($\geq 0/6$)	آلفای کرونباخ ($\geq 0/6$)	بار عاملی ($\geq 0/7$)	AVE ($\geq 0/5$)
نگرش	۰/۹۲	۰/۹۰	۰/۷۷ - ۰/۹۲	۰/۷۴
هنجار ذهنی	۰/۹۲	۰/۸۹	۰/۷۷ - ۰/۸۷	۰/۷۱
کنترل رفتار ادراکی	۰/۹۰	۰/۸۱	۰/۸۸ - ۰/۹۴	۰/۷۰
قصد رفتاری	۰/۹۴	۰/۸۹	۰/۸۷ - ۰/۹۴	۰/۸۲
رفتار واقعی	۰/۹۴	۰/۸۶	۰/۹۰ - ۰/۹۴	۰/۸۰
برونگرایی	۰/۷۷	۰/۶۵	۰/۸۹ - ۰/۷۰	۰/۶۳
سازگاری	۰/۷۴	۰/۶۲	۰/۷۲ - ۰/۸۲	۰/۵۱
وجدان کاری	۰/۷۶	۰/۶۶	۰/۹۳ - ۰/۷۱	۰/۶۳
روان رنجورخویی	۰/۸۱	۰/۷۰	۰/۷۱ - ۰/۹۴	۰/۶۸
گشودگی	۰/۶۸	۰/۶۱	۰/۷۶ - ۰/۷۲	۰/۵۲

جدول ۳. نتایج آزمون فورنل-لارکر در خصوص روایی واگر

نگرش	هنجار ذهنی	کنترل رفتاری	قصد	رفتار واقعی	برونگرایی	سازگاری	وجدان کاری	روان رنجورخویی	گشودگی
۰/۸۳	۰/۶۹	۰/۵۹							
۰/۸۴	۰/۴۵	۰/۳۴							
۰/۴۵	۰/۳۴	۰/۵۹							

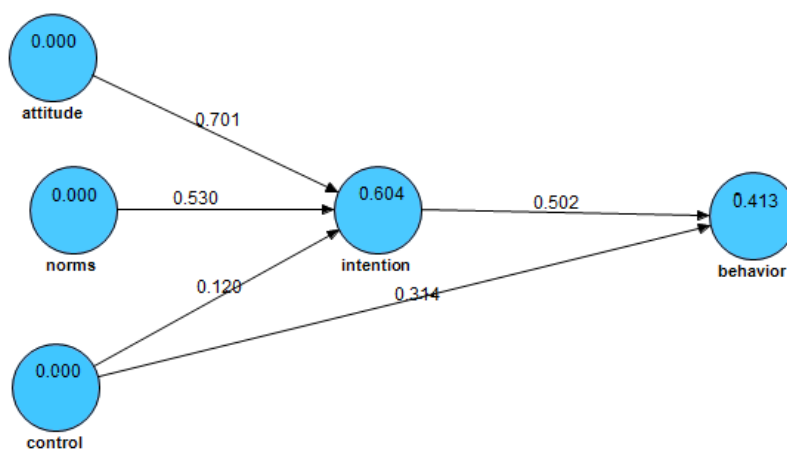
						۰/۷۳	۰/۴۶	۰/۵۸	۰/۷۹	قصد
					۰/۸۰	۰/۵۹	۰/۴۲	۰/۴۸	۰/۵۴	رفتار واقعی
				۰/۴۲	۰/۱۵	۰/۱۹	۰/۲۴	۰/۲۳	۰/۱۸	برونگرایی
			۰/۳۸	-۰/۰۷	۰/۱۰	۰/۱۳	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۱۶	سازگاری
		۰/۴۳	۰/۲۶	-۰/۰۳	۰/۰۷	۰/۱۴	۰/۲۳	۰/۱۰	۰/۱۲	وجدان کاری
	۰/۴۹	۰/۳۵	۰/۰۹	-۰/۰۴	۰/۰۷	۰/۰۶	۰/۱۹	۰/۱۸	۰/۱۲	روان رنجورخویی
۰/۳۷	۰/۱۳	۰/۱۶	۰/۱۳	۰/۳۵	۰/۱۹	۰/۱۴	۰/۱۸	۰/۱۹	۰/۱۲	گشودگی

مرحله دوم: آزمون مدل ساختاری

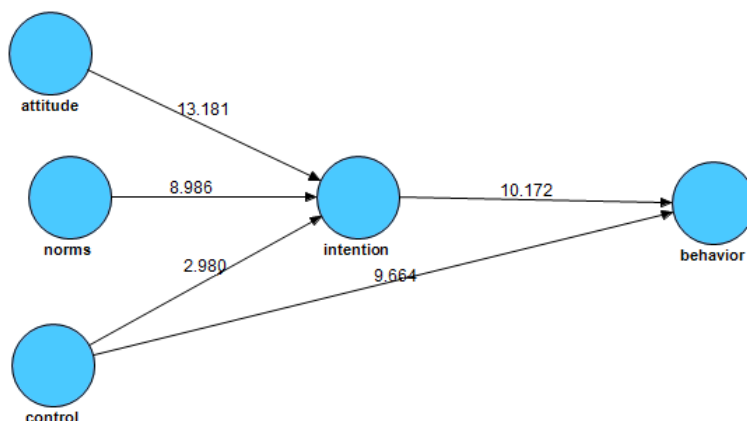
ضریب تعیین، اولین شاخص آزمون مدل ساختاری است و بیانگر توان پیش‌بینی مدل است. همانطور که در شکل شماره ۲ مشخص است، نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده تقریباً ۶۰ درصد از تغییرات متغیر قصد انتقال آموزش در کلاس درس و تقریباً ۴۱ درصد از تغییرات متغیر رفتار واقعی انتقال آموزش در کلاس درس را پیش‌بینی می‌کند که به ترتیب عالی و متوسط ارزیابی می‌شوند. ضریب تاثیر شاخص دوم در آزمون مدل ساختاری است. همانطور که در شکل ۲ مشخص است. سه متغیر نگرش نسبت به انتقال آموزش، هنجار ذهنی نسبت به انتقال آموزش، و کنترل رفتار ادراک شده تاثیر مثبت و معناداری بر قصد انتقال آموزش دارند. همچنین، دو متغیر کنترل رفتار ادراک شده و قصد انتقال آموزش نیز اثر مثبت و معناداری بر رفتار واقعی انتقال آموزش دارند. شاخص سوم در ارزیابی مدل ساختاری، ارتباط پیش‌بین است. مطابق خروجی نرم‌افزار، مقدار این شاخص برای متغیرهای مدل بزرگتر از صفر است (جدول ۴).

جدول ۴. ارتباط پیش‌بین متغیرها

متغیر	زنگ	هنجار ذهنی	کنترل رفتار ادراک شده	قصد	رفتار واقعی	برونگرایی	سازگاری	وجدان کاری	روان رنجورخویی	گشودگی
Q ²	۰/۷۴	۰/۷۱	۰/۸۱	۰/۵۳	۰/۳۴	۰/۶۳	۰/۴۸	۰/۶۱	۰/۴۵	۰/۳۲

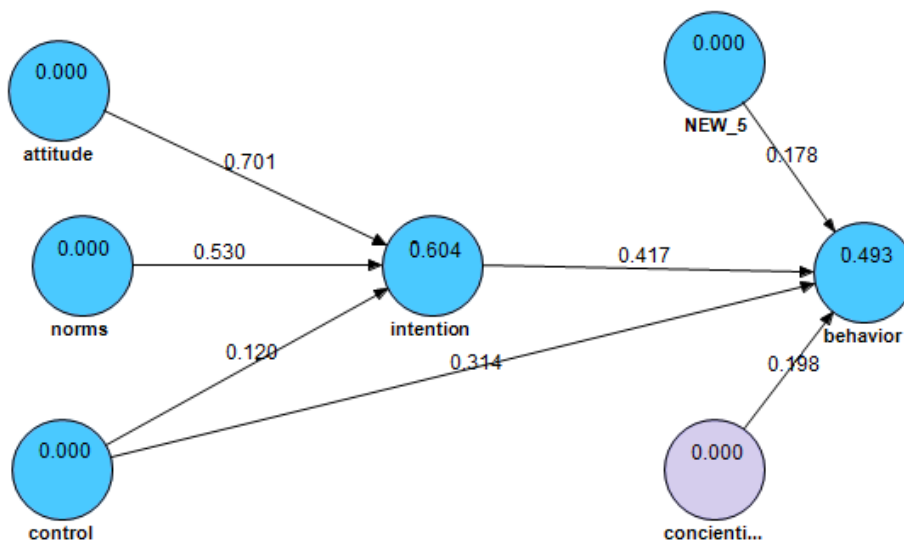

شکل ۱. آزمون نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده

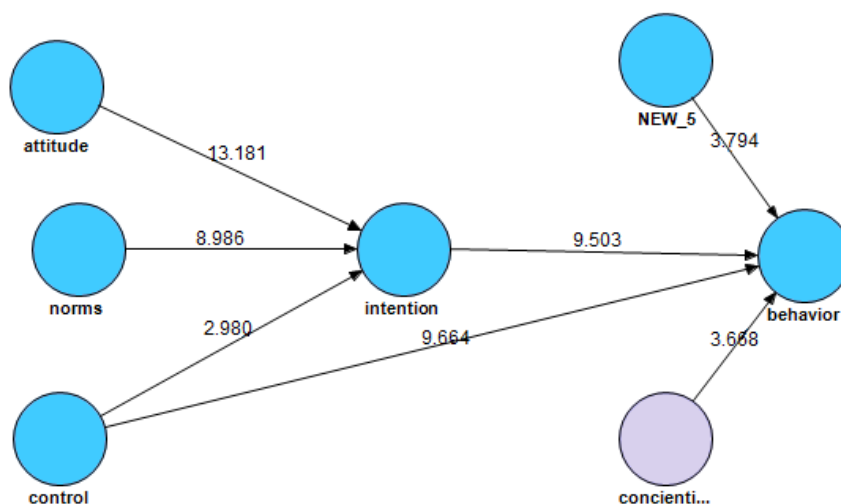

شکل ۲. آزمون معناداری مسیرها در نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده

بعلاوه، اثرات تعدیل‌گر ابعاد شخصیت بر رابطه بین قصد-رفتار مورد آزمون قرار گرفت. خروجی نرم‌افزار نشان داد که تنها بُعد وجدان‌کاری (ضریب مسیر = ۰/۱۹ و مقدار $t = ۳/۶۶$) رابطه قصد-رفتار انتقال آموزش در تدریس را تعدیل می‌کند و سایر ابعاد شخصیت رابطه قصد-رفتار انتقال آموزش را تعدیل نمی‌کند. با افزودن متغیر وجدان‌کاری به نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده، واریانس متغیر رفتار واقعی انتقال آموزش در ارائه خدمت از ۰/۴۱ به ۰/۴۹۳ افزایش یافت. همچنین محاسبه f^2 اندازه اثر ۰/۱۸ را برای وجدان‌کاری نشان می‌دهد که نشان از اندازه اثر نسبتاً متوسط متغیر وجدان‌کاری دارد.

شکل ۳. آزمون اثر تعدیل‌کنندگی وجدان‌کاری در نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده

شکل ۴. آزمون معناداری اثر تعدیل‌کنندگی وجدان‌کاری

جدول ۶. ضرایب مسیر و مقدار تی مربوط به اثر تعدیل‌کنندگی ابعاد شخصیت

گشودگی	روان‌بخش خوبی	پرونی گرایی	سازگاری	وجدان‌کاری	ضریب مسیر
۰/۹	-۰/۰۷	۰/۱۲	۰/۱۰	۰/۱۹	۰/۱۹
۱/۴۶	۱/۳۴	۱/۹۵	۱/۸۷	۳/۶۶	۳/۶۶
۰/۴۱۷	۰/۴۰۶	۰/۴۳۱	۰/۴۵۲	۰/۴۹۳	R ²

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی اثر تعدیل‌گر ابعاد شخصیت در رابطه قصد-رفتار در بافت انتقال آموزش بود. در مجموع، نتایج نشان داد که مدل پژوهش حاضر توانایی پیش‌بینی کاربرست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در میان کتابداران را دارد. در ادامه نتایج به ترتیب فرضیه‌های پژوهش مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند.

بررسی فرضیه اول پژوهش مبنی بر "نگرش مثبت کتابدار نسبت به استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای آموخته شده در زمان کار پیش‌بینی‌کننده قصد وی برای استفاده از این مهارت‌ها در ارائه خدمت است" و نشان داد که نگرش کتابدار اثر مثبت و معناداری بر قصد

وی برای استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای دارد. این نتیجه با نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده و نتایج پژوهش‌های لامپی^۱ و همکاران (۱۹۹۸) سوگار^۲ و همکاران (۲۰۰۴)، شیو^۳ (۲۰۰۷)، لی، سرتو و لی^۴ (۲۰۱۰) چنگ و همکاران، (۲۰۱۵)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۲۰۲۳)، توئی^۵ و همکاران، (۲۰۱۶)، فرجی ده‌سرخی و بختیاری (۱۳۹۹)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۳۹۹) و فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۴۰۱) همسو است. پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که نگرش به عنوان باثبات‌ترین پیش‌بین قصد رفتاری، بیانگر این است که تا چه اندازه کتابدار پیامدهای مثبتی را به استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت منتسب می‌کند. اگر کتابدار تصور کند که استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت سبب بهبود و تقویت یادگیری مراجعین می‌شود، و پویایی محیط کاری و درگیری بیشتر مراجعین در رفع نیازهای اطلاعاتی را به همراه دارد، در اینصورت تمایل و انگیزه وی برای استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای آموخته‌شده در حین کار نیز بیشتر می‌شود. در همین راستا، لووی، اوز و کارول^۶ (۲۰۰۰) بیان می‌کنند که برای اثرگذاری بر عملکرد رفتاری افراد باید به احساسات منفی و مثبت آنها راجع به آن رفتار تمرکز کرد. بنابراین، اگر کتابدار احساس خوشایندی نسبت به استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای در کتابخانه داشته باشد، قصد وی برای انجام چنین عملی نیز افزایش می‌یابد.

بررسی فرضیه دوم پژوهش مبنی بر "هنجار ذهنی کتابدار نسبت به انتقال آموزش پیش‌بینی‌کننده قصد انتقال آموزش وی است"، نشان داد که هنجار ذهنی کتابدار اثر مثبت و معناداری بر قصد وی جهت انتقال آموزش در محیط کار را دارد. این نتیجه با نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده و نتایج پژوهش‌های سوگار و همکاران (۲۰۰۴)، شیو (۲۰۰۷)، توئی و همکاران (۲۰۱۶)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۴۰۱) و فرجی ده‌سرخی و همکاران (۲۰۲۳) همسو بود. هنجار ذهنی بیانگر این است که تا چه اندازه کتابدار تصور می‌کند مدیران از وی انتظار دارند در فرایند ارائه خدمت از مهارت‌های سواد رسانه‌ای‌اش که در زمان تحصیل آکادمیک‌اش و دوره‌های ضمن خدمت فراگرفته استفاده نماید. مدیران کتابدار در محیط کار عبارتند از سایر مسئولان کتابخانه و مدیران ستادی اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان کرمان. بنابراین، اگر کتابدار تصور کند که مسئول کتابخانه و مدیران از وی انتظار دارند در ارائه خدمت خود از طریق کاربرست مهارت‌های سواد رسانه‌ای‌اش بهبود ببخشند، در این صورت تمایل و انگیزه وی برای استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای در محیط کتابخانه افزایش می‌یابد. علاوه، در خصوص این نتیجه می‌توان گفت که ایران دارای ویژگی‌های یک فرهنگ جمع‌گرا از قبیل اهمیت خانواده و احترام به سنت‌ها است (هافستد^۷ ۲۰۰۱) و بنابراین در این جوامع فشار اجتماعی باعث می‌شود افراد با هنجارهای جمعی هم‌نوا بوده و با گروه همکاری نماید. این توضیح می‌دهد چرا هنجار ذهنی اثر مثبت معناداری بر کاربرست مهارت‌های سواد رسانه‌ای از سوی کتابداران دارد.

بررسی فرضیه سوم پژوهش مبنی بر "کنترل رفتار ادراک شده کتابدار در خصوص استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای آموخته شده در آموزش‌های ضمن خدمت پیش‌بینی‌کننده قصد وی برای استفاده از این مهارت‌ها در ارائه خدمت است" و نشان داد که کنترل رفتار ادراک شده بر قصد کتابدار جهت استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت اثر مثبت و معنادار دارد. این نتیجه با نظریه رفتار

¹ Lumpe

² Sugar

³ Shiue

⁴ Lee, Cerreto and Lee

⁵ Teo

⁶ Lowe, Eves & Carroll

⁷ Hofstede

برنامه‌ریزی شده و نتایج پژوهش‌های لامپی و همکاران (۱۹۹۸)، لی و همکاران (۲۰۱۰)، چنگ و همکاران (۲۰۱۵)، تویی و همکاران (۲۰۱۶)، فرجی ده‌سرخی و بختیاری (۱۳۹۹)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۳۹۹) و فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۴۰۱) همسو بود. کنترل رفتار ادراک شده بیانگر آن است که آیا از نظر کتابدار، وی مهارت، زمان، منابع و تجهیزات لازم برای انتقال آموزش را در اختیار دارد. اگر پاسخ کتابدار به این سوالات مثبت باشد، در این صورت انگیزه وی برای کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در کتابخانه تقویت می‌شود. یکی از دلالت‌های مهم این یافته آن است که مدیران ستادی از کاربست مهارت‌های ساد رسانه‌ای در ارائه خدمت توسط کتابداران حمایت کرده و آنها را به انجام این کار تشویق و ترغیب کنند. به عبارت دیگر، اگر کتابداران احساس کنند که توانایی استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای آموخته شده در دوره آموزش ضمن خدمت خود را ندارند و یا زمان و امکانات کافی برای کاربست این مهارت‌ها در کتابخانه را ندارند، در این صورت می‌توان انتظار داشت که کتابداران تمایلی به استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای در فرآیند ارائه خدمت را نخواهند داشت.

بررسی فرضیه چهارم پژوهش مبنی بر "کنترل رفتار ادراک شده کتابدار در خصوص انتقال آموزش در ارائه خدمت پیش‌بینی‌کننده رفتار واقعی انتقال آموزش وی است"، نشان داد که کنترل رفتار ادراک شده اثر مثبت و معناداری بر رفتار واقعی انتقال آموزش در ارائه خدمت دارد. این نتیجه با نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده و نتایج پژوهش‌های چنگ و همکاران (۲۰۱۵)، فرجی ده‌سرخی و بختیاری (۱۳۹۹)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۳۹۹)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۴۰۱) و فرجی ده‌سرخی و همکاران (۲۰۲۳) همسو است. بنابراین، اگر نومعلم احساس کند بر مهارت‌های سواد رسانه‌ای تسلط دارند و توانایی به کارگیری این مهارت‌ها را در ارائه خدمت خود دارند، نتیجتاً رفتار آنها در این جهت هدایت می‌شود و در عمل از این مهارت‌ها در کتابخانه استفاده خواهند کرد.

بررسی فرضیه پنجم پژوهش مبنی بر "قصد کتابدار برای انتقال آموزش در کتابخانه پیش‌بینی‌کننده رفتار واقعی انتقال آموزش وی است"، نشان داد که قصد کتابدار اثر مثبت و معناداری بر رفتار واقعی انتقال آموزش در کتابخانه دارد. این نتیجه با نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده و نتایج پژوهش‌های شیو و همکاران (۲۰۰۷)، چنگ و همکاران (۲۰۱۵)، فرجی ده‌سرخی و بختیاری (۱۳۹۹)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۳۹۹)، فرجی ده‌سرخی و همکاران (۱۴۰۱) و فرجی ده‌سرخی و همکاران (۲۰۲۳) همسو است. در نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده، قصد همان آمادگی و اشتیاق بوده و مهمترین عامل در اجرای یک رفتار است. در بافت انتقال آموزش، اگر کتابدار نسبت به کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت از خود آمادگی و انگیزه نشان دهد، در این صورت احتمال بیشتری دارد که رفتار وی در این مسیر هدایت شود. به عبارت دیگر، وجود قصد رفتاری در کتابدار باعث می‌شود تا وی گام‌های عملی جهت استفاده از مهارت‌های سواد رسانه‌ای در کتابخانه بردارد؛ مثلاً اهداف آموزشی و یادگیری سواد رسانه‌ای کاربر را پیش از مراجعه وی تدوین کند، فعالیت‌های آموزشی حین خدمت به کاربر را مشخص کند و تعیین کند از چه نوع ارزشیابی برای تعیین میزان یادگیری مراجعین استفاده نماید.

همچنین در خصوص نقش تعدیل‌گر متغیرهای شخصیت بر رابطه قصد-رفتار (سوالات ۶ تا ۱۰)، تحلیل‌ها نشان داد که تنها بعد وجدان‌کاری رابطه قصد-رفتار کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای را در میان کتابداران تعدیل می‌کند. افراد با وجدان‌کاری بالا در شغل خود مسئولیت‌پذیر، منظم، سخت‌کوش و موفقیت‌گرا هستند (فارخ و همکاران، ۲۰۲۰؛ آگیمنگ، دزاندو و بوتنگ، ۲۰۱۶) و بنابراین می‌توان گفت که کتابداران با وجدان‌کاری بالا خود را در ارائه خدمات با کیفیت به کاربران مسئول دانسته و به همین دلیل سعی می‌کند

^۱- Farrukh

^۲- Agyemang, Dzandu & Boateng

از آموخته‌های خود به منظور موفقیت در شغل کتابداری، ارائه خدمات مناسب، و بهبود یادگیری کاربران استفاده کنند. از سوی دیگر، افراد با وجدان کاری به دلیل سخت‌کوشی به آسانی تسلیم نمی‌شوند؛ بنابراین، می‌توان گفت که کتابداران با وجدان کاری بالا به سختی تلاش می‌کنند تا قصد کاربست مهارت‌های سواد رسانه‌ای در ارائه خدمت را تبدیل به رفتار کرده و بدین ترتیب از مهارت‌های واد رسانه‌ای خود در کتابخانه استفاده نمایند.

پژوهش حاضر از بُعد نظر و عمل اهمیت دارد. از بُعد نظری، پژوهش حاضر جزء اولین مطالعاتی است که شخصیت را با نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده ادغام کرد و بنابراین دانش موجود در این حوزه را تعمیق می‌بخشد. دلالت‌های عملی پژوهش حاضر چندگانه است و می‌تواند راهنمای عمل مدیران ستادی و دست‌اندرکاران حوزه کتابخوانی و کتابخانه قرار گیرد. همانطور که نشان داده شد نگرش قوی‌ترین متغیر اثرگذار بر قصد رفتاری است. بنابراین، مدیران لازم است نگرش کتابداران نسبت به انتقال آموزش را تقویت کنند. بعلاوه، مشخص شد که هنجار ذهنی ادراکی بر قصد رفتاری اثر مثبت معنادار دارد. از اینرو، مدیران باید از طریق صحبت و گفتگو با کتابداران و بیان انتظارات خود در زمینه استفاده از آموخته‌های ضمن خدمت در کتابخانه این متغیر را تقویت نمایند. همچنین، پژوهش حاضر نشان داد که کنترل رفتار ادراک شده بر قصد رفتاری و رفتار واقعی اثرگذار است. در این زمینه، مدیران می‌توانند از طریق دوره‌های آموزشی و تجهیز کتابخانه‌ها به فناوری‌های آموزشی نسبت به توانمند ساختن کتابداران برای انتقال آموزش اقدام کنند. بعلاوه، با توجه به اثر مثبت و معنادار هنجار ذهنی بر قصد انتقال آموزش در ارائه خدمت، مدیران می‌توانند انتظارات عملکردی درباره انتقال آموزش در ارائه خدمت را برای کتابداران مشخص کرده و به اطلاع آنها برسانند. پژوهش حاضر همچنین نشان داد که بُعد وجدان کاری رابطه قصد-رفتار انتقال آموزش را تقویت می‌کند. لذا، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور باید در هنگام استخدام کتابداران به این ویژگی مهم شخصیتی آنها توجه نماید.

References

- Agyemang, F. G., Dzandu, M. D., & Boateng, H. (2016). Knowledge sharing among teachers: the role of the Big Five Personality traits. *VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems*, 46(1), 64-84.
- Ajzen, I. (1988). *Attitudes, personaliy, and behavior*. Chicago, IL: Dorsey.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 179-211.
- Ajzen, I., & Kruglanski, A. W. (2019). Reasoned action in the service of goal pursuit. *Psychological review*, 126(5), 774.
- Baldwin, T. T., & Ford, J. K. (1988). Transfer of training: A review and directions for future research. *Personnel psychology*, 41(1), 63-105.
- Campbell, J. P., & Pritchard, R. D. (1976). Motivation theory in industrial and organizational psychology. *Handbook of industrial and organizational psychology*, 1(63), V130.
- Cheng, E. W. (2016). Maintaining the transfer of in-service teachers' training in the workplace. *Educational Psychology*, 36(3), 444-460.
- Cheng, E. W., & Hampson, I. (2008). Transfer of training: A review and new insights. *International Journal of Management Reviews*, 10(4), 327-341.
- Cheng, E. W., Sanders, K., & Hampson, I. (2015). An intention-based model of transfer of training. *Management Research Review*, 38(8), 908-928.
- CheshmehSohrabi, M. (2021). Undergraduate Curriculum of Knowledge and Information Science in Need of Reconstruction. *Librarianship and Information Organization Studies*. 32 (2). 77-104.

Concari, A., Kok, G., Martens, P., & Brink, N. (2023). Investigating the Role of Goals and Motivation on Waste Separation Behavior Through the Lens of the Theory of Reasoned Goal Pursuit. *Environmental Management*, 1-13.

Conner, M. (2020). Theory of planned behavior. *Handbook of sport psychology*, 1-18.

Conner, M., Grogan, S., Fry, G., Gough, B., & Higgins, A. R. (2009). Direct, mediated and moderated impacts of personality variables on smoking initiation in adolescents. *Psychology and Health*, 24(9), 1085-1104.

Conner, M., Rodgers, W., & Murray, T. (2007). Conscientiousness and the intention-behavior relationship: Predicting exercise behavior. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 29(4), 518-533.

de Bruijn, G. J., Brug, J., & Van Lenthe, F. J. (2009). Neuroticism, conscientiousness and fruit consumption: Exploring mediator and moderator effects in the theory of planned behavior. *Psychology and Health*, 24(9), 1051-1069.

Dean, M. A., Conte, J. M., & Blankenhorn, T. R. (2006). Examination of the predictive validity of Big Five personality dimensions across training performance criteria. *Personality and Individual Differences*, 41(7), 1229-1239.

Durrance, J. C., & Fisher, K. E. (2003). Determining how libraries and librarians help. *Library Trends*, 51(4).

Faraji Dehesorkhi, H., Bakhtiari, A. (2020). Transfer of learning in school: integrating organizational support theory into the theory of planned behavior. *Journal of School Administration*, 12(8), 389-405. [In Persian]

Faraji Dehesorkhi, H., Molaei, H., Rajabpour, F., & Emami, H. (2020). Predicting educational technology application in teaching: assessing the intention based model of training transfer. *Journal of Training & Learning Researches*, 17(2), 13-20. [In Persian]. DOI: <https://dx.doi.org/10.22070/tlr.2022.10218.0>

Faraji Dehesorkhi, H., Rokni, J., & Mohammadabadi, M. (2022). PREDICTING TRAINING TRANSFER AMONG NURSING STAFF. *Nursing & Midwifery Journal*, 20(7), 601-609. [In Persian]

Faraji Dehsorkhi, H., Azizi Shamami, M., Hayat, A. A., & Rokni, J. (2023). Predicting Training Transfer of Oxygen Therapy During COVID-19: Theory of Planned Behavior Application. *Journal of Holistic Nursing & Midwifery*, 33(4), 250-258.

Farukh, M., Sajid, M., Zreen, A., & Khalid, R. (2020). Knowledge sharing in higher education institutes: An empirical investigation of individual characteristics. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 12(2), 311-329.

Fulton, T. L. (2019). Mentor meets Telemachus: The role of the department head in orienting and inducting the beginning reference librarian. In *Continuing Education of Reference Librarians* (pp. 257-273). Routledge.

Gegenfurtner, A. (2013). Dimensions of motivation to transfer: A longitudinal analysis of their influence on retention, transfer, and attitude change. *Vocations and Learning*, 6(2), 187-205.

Gegenfurtner, A., & Testers, L. (2022, July). Transfer of training among non-traditional students in higher education: Testing the theory of planned behavior. In *Frontiers in Education* (Vol. 7, p. 928996). Frontiers Media SA.

Gil, A. J., García-Alcaraz, J. L., & Mataveli, M. (2021). The effect of learning culture on training transfer: empirical evidence in Spanish teachers. *The International Journal of Human Resource Management*, 32(5), 1038-1061.

Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann Jr, W. B. (2003). A very brief measure of the Big-Five personality domains. *Journal of Research in personality*, 37(6), 504-528.

Hair Jr, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C., & Sarstedt, M. (2017). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*. Sage publications.

- Hamilton, K., Phipps, D. J., Schmidt, P., Bamberg, S., & Ajzen, I. (2022). First test of the theory of reasoned goal pursuit: predicting physical activity. *Psychology & Health*, 1-18.
- Hasanzadeh, M. (2024). The end of the new revision of the bachelor's title of Information Science and Knowledge. <https://www.lisna.ir/white-leaf/item/8001>
- Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations. *Thousand Oaks*.
- Kiwelu, J. E. M., Tibenderana, P., & Ogbonna, J. E. (2020). Professional tacit knowledge transfer among librarians at Kampala International University (KIU) Uganda.
- Krolak, L. (2006). The role of libraries in the creation of literate environments. *International Journal of Adult and Lifelong Education*, 4(1/4), 5.
- Lee, J., Cerreto, F. A., & Lee, J. (2010). Theory of planned behavior and teachers' decisions regarding use of educational technology. *Journal of Educational Technology & Society*, 13(1), 152-164.
- Lowe, R., Eves, F., & Carroll, D. (2002). The influence of affective and instrumental beliefs on exercise intentions and behavior: A longitudinal analysis. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(6), 1241-1252.
- Lumpe, A. T., Haney, J. J., & Czerniak, C. M. (1998). Science teacher beliefs and intentions to implement science-technology-society (STS) in the classroom. *Journal of Science Teacher Education*, 9(1), 1-24.
- MacCann, C., Todd, J., Mullan, B. A., & Roberts, R. D. (2015). Can personality bridge the intention-behavior gap to predict who will exercise? *American journal of health behavior*, 39(1), 140-147.
- Mahmood, K. (2003). A comparison between needed competencies of academic librarians and LIS curricula in Pakistan. *The electronic library*, 21(2), 99-109.
- Mehrdad, Jafar (2022). The necessity of revision in Knowledge and information science curricula (4). LISNA. <https://www.lisna.ir/talk/item/>
- Monds, L. A., MacCann, C., Mullan, B. A., Wong, C., Todd, J., & Roberts, R. D. (2016). Can personality close the intention-behavior gap for healthy eating? An examination with the HEXACO personality traits. *Psychology, health & medicine*, 21(7), 845-855.
- Nijman, D. J. J., Nijhof, W. J., Wognum, A. A. M., & Veldkamp, B. P. (2006). Exploring differential effects of supervisor support on transfer of training. *Journal of European industrial training*, 30(7), 529-549.
- Public Library Foundation (2024). Achievements of the Islamic Republic of Iran in the development of public libraries. <https://www.iranpl.ir/news/>
- Rhodes, R. E., & Courneya, K. S. (2003). Investigating multiple components of attitude, subjective norm, and perceived control: An examination of the theory of planned behaviour in the exercise domain. *British journal of social psychology*, 42(1), 129-146.
- Rhodes, R. E., Courneya, K. S., & Jones, L. W. (2005). The theory of planned behavior and lower-order personality traits: Interaction effects in the exercise domain. *Personality and Individual Differences*, 38(2), 251-265.
- Sahoo, M., & Mishra, S. (2019). Effects of trainee characteristics, training attitudes and training need analysis on motivation to transfer training. *Management Research Review*, 42(2), 215-238.
- Saleem, Q. U. A., & Ashiq, M. (2020). The facts of continuing professional development for LIS professionals in Pakistan: a literature review. *The Bottom Line*, 33(3), 263-271.
- Shaukat, R., Ahmad, S., Naveed, M. A., & Ur Rehman, S. (2023). Impact of Personality Traits on Knowledge Sharing Behavior of Academicians: A Case of University of Sargodha, Punjab, Pakistan. *SAGE Open*, 13(1), 21582440231160984.
- Shepherd, E. (2010). In-service training for academic librarians: a pilot programme for staff. *The Electronic Library*, 28(4), 507-524.

- Shiue, Y. M. (2007). Investigating the sources of teachers' instructional technology use through the decomposed theory of planned behavior. *Journal of Educational Computing Research*, 36(4), 425-453.
- Srisawatsakul, C., Quirchmayr, G., & Papasratorn, B. (2014, April). Do Personality Traits Work as Moderator on the Intention to Purchase Mobile Applications Work? A Pilot Study. In *Information and Communication Technology-EurAsia Conference* (pp. 56-65). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Soraya, F., Nurozi, S.H., R., Safari, M. (2024). Analysis of personality traits in the way of spending serious leisure time of physically disabled people. 3rd International and 4th National Leisure Congress 2024. Imam Reza International University.
- Sugar, W., Crawley, F., & Fine, B. (2004). Examining teachers' decisions to adopt new technology. *Journal of Educational Technology & Society*, 7(4), 201-213.
- Taghizadeh, A., Kia, a. (2014). Needs Assessment of Media Literacy Education in Schools. *Culture-communication studies*. 15 (26), 79-104.
- Teo, T., Zhou, M., & Noyes, J. (2016). Teachers and technology: Development of an extended theory of planned behavior. *Educational Technology Research and Development*, 64(6), 1033-1052.

زودآیند / ویرایش نشده